

Wprowadzenie ERA w średniej wielkości przedsiębiorstwie branży metalowej i elektrycznej – raport

Autorzy:
Patrizia Birneis
Karl Jung

Strony zbiorowego układu pracy przemysłu metalowego i elektrycznego w Badenii-Wirtembergii podpisały ramową umowę zbiorową dotyczącą wynagrodzeń, która zastępuje dotychczasowe porozumienie dotyczące płac i wynagrodzeń. Wprowadzenie ramowej umowy zbiorowej dotyczącej wynagrodzeń (ERA-TV) stało się najbardziej obszerną reformą określania wynagrodzeń w niemieckim przemyśle metalowym i elektrycznym. Przedsiębiorstwa przemysłu metalowego i elektrycznego otrzymały nowe narzędzia kształtowania płac. Mogą one zostać wykorzystane do wspierania nowych form organizacji pracy w celu wzmocnienia konkurencyjności zakładu. Spółka Marquardt GmbH, zakład średniej wielkości przemysłu metalowego i elektronicznego wprowadził z powodzeniem ERA-TV z dniem 1 października 2005 roku.

Sytuacja wyjściowa

Przedsiębiorstwo utworzono w roku 1925. Od początku projektowało i produkowało przełączniki i komponenty dla całego przemysłu elektrycznego. W roku 1953, jako pierwsze niemieckie przedsiębiorstwo, Marquardt wyprodukowało tzw. łączniki migowe. Projektowanie i produkcję układów elektronicznych rozpoczęto w 1968 roku. Natomiast pierwsze specjalistyczne włączniki (dźwigienkowe i migowe) mające zastosowanie w przemyśle samochodowym zostały zaprojektowane i wyprodukowane w roku 1980. Rok później, wraz z utworzeniem Marquardt Switches Inc. w Casenovii (USA), został rozpoczęty proces umiędzynarodowienia firmy.

Już w 1950 roku rozpoczęto budowę systemu rejestracji czasów pracy oraz wynagradzania akordowego – zgodnie z metodami REFA. Zdecydowano się na akord indywidualny; ta forma rozliczania była wykorzystywana przez ponad 40 lat. Podstawą rozliczania były pomiary czasu wg REFA. Poprzez ocenę pracy stworzono jasne i przejrzyste struktury wynagradzania, zgodne z zasadami nauki o pracy, a oddzielające w klarowny sposób czas i pieniądze.

Wraz z wprowadzeniem elektronicznego systemu uprawniającego do jazdy i pól sterujących rozpoczęła się w roku 1997 nowa era dla spółki Marquardt. Zmiany te uwidoczniły się natychmiast w organizacji przebiegów procesów. Z coraz większym nasileniem stosowano integrację w częściowo i w pełni zautomatyzowanych przebiegach montażu. Produkcja seryjna o dużej liczbie sztuk była coraz częściej zastępowana przez małą liczbę sztuk w produkcji wariantowej, co prowadziło do wypierania akordu, który dotychczas był wiodącą formą obliczania wynagrodzenia, przez wynagradzanie poprzez premie i czas przepracowany (porównaj [1], [2]). W tym okresie miało także miejsce dostosowanie metod ustalania danych do „Systemu czasów zadanych” według metody podstawowej MTM. Zastosowanie systemu czasów zadanych powoduje określenie istotnych wskazówek co do organizacji metod i stanowisk pracy. Obecnie system określania danych za pomocą metody podstawowej MTM wypierany jest przez system MTM UAS (uniwersalny system analiz). Określanie danych jest wspomagane modułową koncepcją oprogramowania.

Kiedy, z pomocą firmy doradczej, w 2002 roku wprowadzono w przedsiębiorstwie system Just In Time oparty na systemie produkcyjnym Toyoty (wewnętrzna nazwa MVP – Proces Ulepszeń Marquardt „Marquardt-Verbesserungsprozess”), musiały także zostać dopasowane formy wynagradzania. Nowy model bonusów, który określał wskaźniki Q,K,L (jakość, koszty, terminowość) opracowano na początku roku 2003. Ten model bazuje na wynagrodzeniu za czas przepracowany i na bonusie „on the top”, który wypłacany jest tylko w przypadku obecności, tzn. w przypadku świadczenia pracy.

Początkowo model ów wprowadzono, jako projekt pilotażowy, na wydziale obróbki tworzyw sztucznych (rysunek 1).

Rys.1: Wydział obróbki tworzyw sztucznych

Od października 2003 bonusowy system wynagradzania wprowadzono całościowo, na wszystkich wydziałach montażowych. Istniejący jeszcze premiowy system wynagradzania został zastąpiony bonusowym systemem wynagradzania.

Projekt ERA

Wprowadzenie projektu ERA stało się możliwe w marcu 2005 roku. W czerwcu 2004 roku utworzono w firmie Marquardt grupę projektową, w skład której weszło trzech przedstawicieli działu kadr oraz przewodniczący rady zakładowej, powołaną w celu wdrożenia zbiorowej umowy pracy ERA. Cały projekt został podzielony na projekty częściowe, takie jak: określanie wynagrodzeń podstawowych, obciążenia, dodatek zależny od wydajności, organizacja przetwarzania danych i informowanie pracowników.

Aby poinformować kierownictwo o projekcie ERA oraz o sposobie jego wprowadzenia, przeprowadzono na początku projektu szereg spotkań informacyjnych. Pierwszym krokiem było przeanalizowanie w dwóch obszarach – wytwarzaniu i projektowaniu organizacji i podziału pracy oraz stworzenie i ocenienie opisu zadań opierając się na istniejących przykładach. Po ocenie wyników uchwalono, na początku marca 2005, ostateczny plan projektu z docelowym terminem realizacji do 1 października 2005, przy czym rozplanowano priorytetowo zdolności produkcyjne Południowo-Zachodniego Zrzeszenia Pracodawców Branży Metalowej (Suedwest Metall).

Równocześnie nastąpiło stu procentowe odciążenie grupy roboczej ERA, której, w celu realizacji projektu, udostępniono własne pomieszczenia.

Realizacji projektu towarzyszyły regularne spotkania informacyjne dla załogi, publikacje w zakładowej gazecie „Marquardt-Kontakte” oraz ulotki.

Marquardt GmbH

Marquardt jest znaczącym producentem elektromechanicznych i elektrycznych przełączników, systemów przełączania i regulacji dla samochodów ciężarowych, narzędzi elektrycznych, urządzeń domowych i zastosowań przemysłowych. W jedenastu zakładach i punktach sprzedaży grupy Marquardt na świecie zatrudnienie znalazło ponad 3000 pracowników, którzy w 2005 roku odpowiadali za obrót w wysokości 370 mln euro. Liczne nowatorskie procesy zmian charakteryzują przekształcanie się firmy w innowacyjne, międzynarodowe przedsiębiorstwo technologiczne. Główna siedziba grupy Marquardt znajduje się w szwabskim Rietheim-Weilheim.

Realizacja

Od początku wszyscy kierownicy byli włączeni w tworzenie opisu zadania oraz jego ocenę – zorganizowanych zostało wiele spotkań. Dość napięty harmonogram wymagał od wszystkich uczestników wysokiego zaangażowania.

Istniejące 122 przykłady zbiorowych układów pracy ułatwiały uzgodnienia. W początkowym stadium kierownikom trudno było uwolnić się od dotychczasowej zakładowej logiki wynagradzania i przyjąć systematykę projektu ERA. Charakterystycznym dla opisu zadania w projekcie ERA jest to, że uwzględniane są tylko czynności istotne dla przyrostu wartości.

Opisy pracy w projekcie ERA nie należy mylić z opisami stanowisk, służą one wyłącznie do określenia poziomu zadania.

Cechy jak np. przyuczenie, wykształcenie, doświadczenie, myślenie, swoboda działania, komunikacja – i jeśli istnieje zarządzanie – są sprawdzane. Tło zawodowe, przynależność do zakładu, osobiste doświadczenie i sporadyczne zadania specjalne danego pracownika nie grają żadnej roli przy określaniu wynagrodzenia podstawowego, liczy się tylko zadanie. Dodatkowe składniki mogą zostać uwzględnione w ramach wynagrodzenia zależnego od wydajności. Zawsze postulowano jasne oddzielenie wynagrodzenia podstawowego od tego związanego z wydajnością.

- Wynagrodzenie podstawowe = ocena zadania niezależnie od pracownika
- Wynagrodzenie zależne od wydajności = osobista ocena pracownika

Takie rozpatrywanie poziomu musiało obowiązywać wszystkie wydziały. Dlatego też nieodzowne stały się porównania poprzeczne, przekraczające granice wydziałów oraz wynikające z nich dopasowania. I tak np. zaszeregowanie pracownika planującego produkcję powinno pasować do zaszeregowania pracownika planującego kontrolę jakości czy też projektanta.

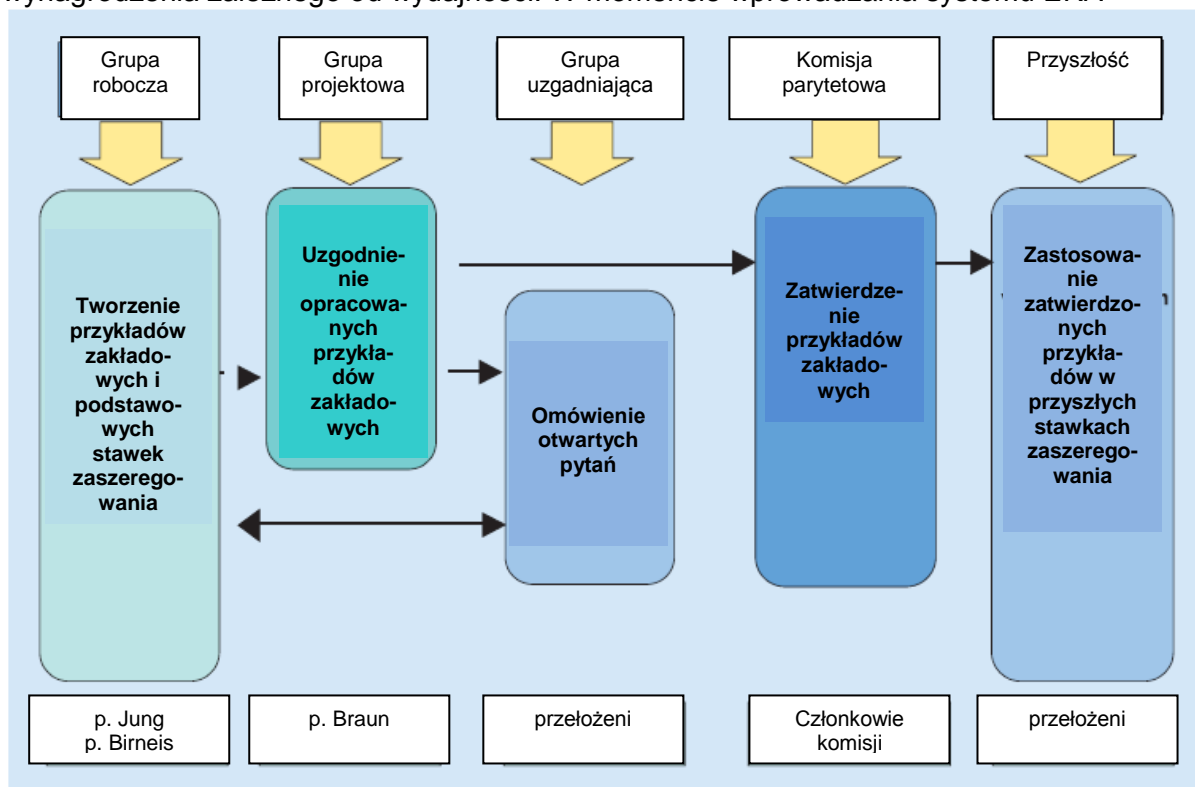
Określone opisy zadań omawiano zawsze w grupie roboczej, przy udziale rady pracowniczej. Otwarte pytania omawiano potem w tzw. grupie odpowiedzialnej za uzgodnienia.

W pierwszej fazie wdrożenia systemu ustalania wynagrodzeń (rysunek nr 2) ok. 60% sporządzonych opisów zadań odpowiadało istniejącym przykładom określającym poziomy wynagrodzenia. Po drugiej fazie było to już 91%. Ostatecznie dla ok. 1800 pracowników niemieckich zakładów (obszar obowiązywania zbiorowego układu pracy ERA) stworzono 115 opisów pracy.

Także w temacie obciążenia stworzono jednolitą systematykę dla wszystkich określanych stanowisk pracy, ale w przeciwieństwie do dotychczasowych regulacji taryfowych określa się tutaj procentową wartość wynagrodzenia dla siódmej grupy wynagrodzeń, za każdy stopień

obciążenia (obciążenia wyższe bądź wysokie). Wynagrodzenie za obciążenia średnie ujęto już w stawce podstawowej.

Przy określaniu zależnej od wydajności części wynagrodzenia również należy wychodzić z założenia, że wydajność normalna (stuprocentowa wydajność) wynagradzana jest za pomocą stawki zasadniczej. Tylko przy wyższej wydajności pracownik może rościć pretensje do wynagrodzenia zależnego od wydajności. W momencie wprowadzania systemu ERA

Rys. 2: Sposób postępowania przy ustalaniu wynagrodzenia podstawowego wg ERA

wprowadzono, po uzgodnieniu z radą pracowniczą, praktyczne rozwiązanie pośrednie w celu obliczania wynagrodzenia zależnego od wydajności – ocenę sumaryczną. W dotychczasowych systemach taryfowych przeciętna płacy zależna od wydajności leżała w obszarze pracowników wynagradzanych godzinowo na poziomie 16%, a w grupie pracowników biurowych na poziomie 10% wynagrodzenia wg taryfikatora. Zbiorowy układ pracy ERA przewiduje ujednoczenie przeciętnej zakładowej dla wszystkich zatrudnionych na poziomie 15% - przy szerokości pasma wynagrodzenia dodatkowego od 13,5% do 16% wynagrodzenia taryfowego.

Celem jest wprowadzenie, w pierwszym półroczu 2006 roku, nowego systemu wynagrodzeń zależnych od wydajności. ERA stwarza szanse stosowania pojedynczo lub w grupie metod oceny, wskaźników oraz uzgodnień bonusów za osiągnięcie celu. Gruntowny przegląd poszczególnych metod wykazał, że prawdopodobnie od 1 maja 2006 dla wszystkich zatrudnionych zastosowana będzie metoda oceny z jednolitym formularzem ocen.

ERA – powyżej i poniżej statusu

Po przyporządkowaniu wszystkich pracowników do opisów zadań projektu ERA, zgodnie z ich indywidualnym zaszergowaniem, okazało się, że 56% wszystkich pracowników weszło do grupy tzw. niższego statusu a 36% pracowników weszło do grupy tzw. wyższego statusu, natomiast w przypadku około 8% pracowników wprowadzenie systemu nie doprowadziło do zmiany wynagrodzenia.

Osoby należące do grupy tzw. niższego statusu otrzymają, po wprowadzeniu zbiorowego układu pracy ERA, wynagrodzenie wyższe. Osoby te znajdują się, zgodnie z tendencją, w grupach pracowników z wykształceniem zawodowym (np. mechanik maszyn i urządzeń).

Postępowanie z osobami tzw. wyższego statusu, tzn. z tymi, którzy po wprowadzeniu zasad projektu ERA powinni dostać niższe wynagrodzenie, wymaga szczególnej delikatności. Zabezpieczenie dotychczasowego dochodu jest co prawda zagwarantowane w projekcie ERA. Ważne jest ponadto, żeby w przypadku konkretnego pracownika nie powstało wrażenie, że jego znaczenie w firmie maleje, a wewnątrzzakładowy status spada. Także w tym wypadku, o ile to możliwe, należy przeciwdziałać poprzez przedsięwzięcia służące podnoszeniu kwalifikacji oraz inne możliwe wyzwania zawodowe, tak aby utrzymać motywację do pracy wybranego pracownika. Osoby z tzw. wyższego statusu znajdowały się głównie w grupach o niskich kwalifikacjach (np. transport wewnątrzzakładowy).

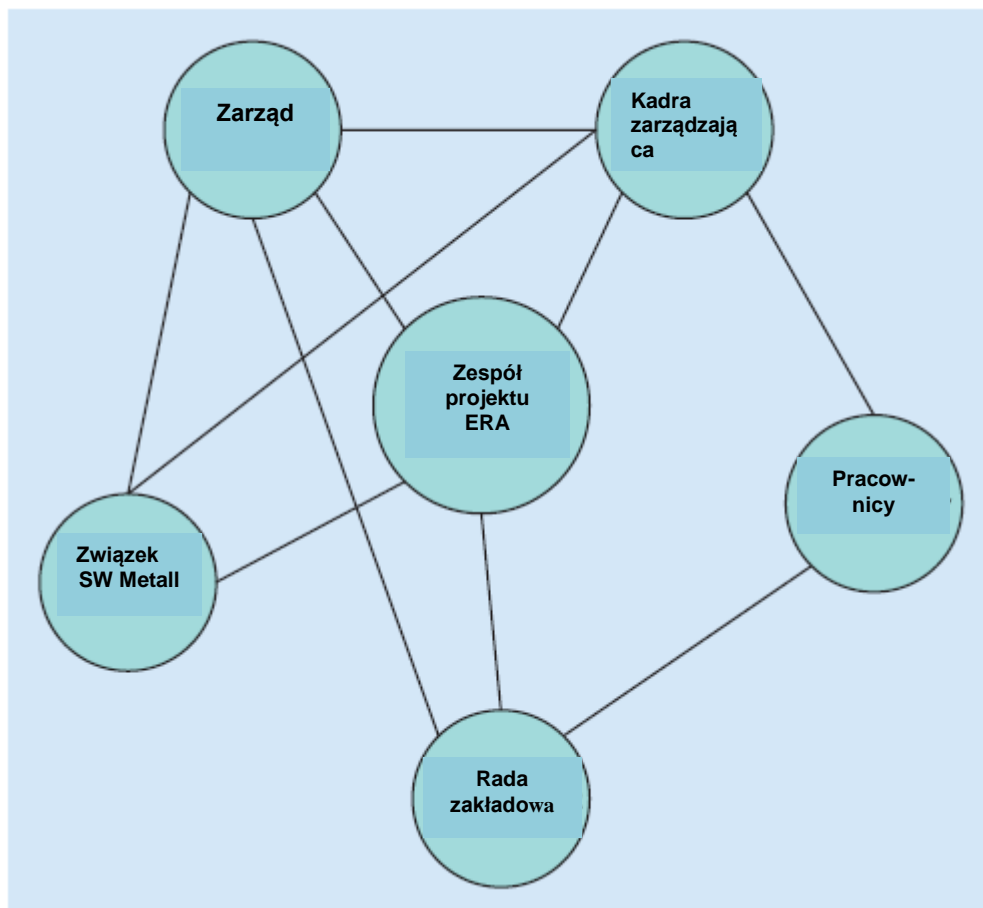
Do obliczenia stawek wyrównawczych i neutralności kosztów zakładowych istniały rozmaite rozwiązania programowe, które jednak nie spełniały specyficznych wymagań zakładowych. Z tego też powodu grupa odpowiedzialna za projekt ERA stworzyła bazę danych w programie Excel. Baza ta zawiera wszystkie istotne dane o każdym pracowniku. W ten sposób otrzymano zestawienie, zawierające przyporządkowanie zadań, grupę zaszeregowania i wynikające z tego dodatki wyrównawcze. W późniejszej fazie możliwe było przeprowadzenie symulacji.

Doświadczenia

Wprowadzenie projektu ERA było prawdziwym wyzwaniem dla wszystkich uczestniczących w nim kadr zarządzających. Już pierwsze informacje o wprowadzeniu nowego systemu wynagrodzeń ERA wywołały u pracowników obawy i niepokoje. Dlatego też kierownicy działów musieli zdobyć ich zaufanie - przeprowadzili wiele rozmów. Poddawanie w wątpliwość tego co istnieje, podążenie nowymi drogami, aby wykorzystać szansę projektu ERA było męczącym procesem uczenia się także dla dużej grupy kierowników, zwłaszcza, że należało określić zakres swoich obowiązków z dużo szerszej perspektywy niż dotychczas, przeanalizować podział zadań względnie abstrakcyjnie i niezależnie od poszczególnych pracowników oraz określić zakresu zadań kierowniczych.

Na tym etapie niezwykle pomocne okazało się wsparcie udzielone przez Südwest Metall w postaci porównań z innymi przedsiębiorstwami. Kadry kierownicze objęły kluczową rolę podczas informowania swych pracowników o sposobie przyporządkowania ich do poszczególnych opisów zadań oraz o związanym z tym zaszeregowaniu do grup wynagrodzeń. Aby umożliwić pomoc w przypadku wystąpienia ewentualnych konfliktów, do dyspozycji kierowników od początku oddano wytyczne, zawierające wszystkie najważniejsze informacje dotyczące systemu ERA oraz ustaleń wewnątrzzakładowych. Równocześnie, na wspólnych spotkaniach roboczych opracowano katalog pytań i odpowiedzi do systemu ERA oraz przećwiczone sytuacje, do jakich mogło dojść podczas rozmów z pracownikami.

Grupa projektowa ds. ERA pełniła centralną funkcję koordynującą i sterującą wobec wszystkich zaangażowanych stron: zarządu, kadr kierowniczych, pracowników, rady zakładowej oraz Südwest Metall (rys. 3). Najważniejszym zadaniem w czasie trwania projektu było włączenie do niego zainteresowanych kadr kierowniczych oraz prowadzenie dla nich doradztwa i szkoleń. Kadry te, obok rady zakładowej, były kluczowymi postaciami, odpowiedzialnymi za udane wdrożenie ERA. Rada zakładowa od samego początku była o wszystkim informowana i otrzymywała zatwierdzone opisy zadań dotyczące poszczególnych obszarów.

Rys. 3: Zespół projektowy ERA w sieci powiązań

Wprowadzenie systemu ERA jest zadaniem przełożonych. W przypadku braku jasnych stwierdzeń i konkretnych zadań istnieje niebezpieczeństwo, że projekt „rozmyje się”, a historyczne stany posiadania i wypaczenia dalej będą istnieć pod płaszczkiem ERA. Zarząd firmy Marquardt wspierał z ogromnym zaangażowaniem wprowadzenie ERA i zobowiązał do tego również wszystkie uczestniczące w projekcie kadry kierownicze.

Podsumowanie

O ile wprowadzenie ERA można porównać do programu obowiązkowego, o tyle stosowanie ERA w codziennej praktyce jest już „jazdą dowolną”.

Na etapie wprowadzania kierownictwo musi w pełni popierać projekt. Wprowadzenie go mimochodem, począwszy od pewnej określonej wielkości przedsiębiorstwa, staje się nierealne. Marquardt od początku związał z projektem zarówno kadre kierowniczą, jak i radę zakładową, co w pełni się sprawdziło. Pomocne było też wsparcie na miejscu przez Südwest Metall. Ambitnie założony harmonogram pomaga uzmysłowić kadrom kierowniczym priorytety związane z wdrażaniem ERA.

Po wprowadzeniu ERA udało się szybko wyjaśnić wszystkie pojawiające się reklamacje ze strony pracowników, natomiast ewentualne różnice zdań rozpatrywane były przez komisję parytetową, w przeciągu krótkiego okresu czasu. Marquardt wyznaczył tu sześciomiesięczny okres na ostateczne wyjaśnienie wszystkich otwartych kwestii.

Stosowanie ERA w codziennej praktyce polega przede wszystkim na tym, że :

- wymagane jest stuprocentowe wykonywanie przyporządkowanych zadań, zwłaszcza zadań kierowniczych,
- w przypadku zatrudnienia nowych pracowników lub przeniesienia pracowników do innych obszarów, pod uwagę brane są jedynie opisy zadań odnoszące się do wydziałów,
- ujawnione niedoskonałości organizacyjne są konsekwentnie analizowane i rozwiązywane, zgodnie z wyznaczonym harmonogramem.

Wdrażanie ERA stworzyło w przedsiębiorstwie nieznaną wcześniej przejrzystość, którą powinno się wykorzystać jako szansę poprawy. Założona neutralność kosztów przy wprowadzaniu ERA w przedsiębiorstwie okazała się realna. Firma Marquardt GmbH, jako pierwsze większe przedsiębiorstwo w regionie, wspólnie z radą pracowniczą, pomyślnie przeszła wszystkie etapy.

Literatura:

- 1) IfaA (Wydawnictwo): Zeitgemaesse Entgeltformen. Kolonia, Wirtschaftsverlag Bachem, 1996
- 2) IfaA (Wydawnictwo): Entgelt gestalten. Kolonia, Wirtschaftsverlag Bachem, 2001
- 3) REFA (Wydawnictwo): REFA-Methodenlehre der Betriebsorganisation, tom: Ustalanie wymagań, Monachium, Carl Hanser Verlag, 1991